
Intenzita používání vyučovacích metod učители a jejich vztah s výsledky vzdělávání¹

BŘEZEN 2022

VÁCLAV KORBEL

Shrnutí

- Jedním ze dvou hlavních cílů národní *Strategie vzdělávací politiky do roku 2030+* je proměna obsahu a způsobu výuky. Větší důraz má být kladen například na skupinové aktivity, projektovou výuku, aplikaci znalostí v různých kontextech nebo badatelskou výuku. Existuje ovšem relativně málo studií analyzujících využívání různých typů vyučovacích metod učiteli na prvním stupni základní školy v České republice (ČR) a zahraničí a jejich vztah s výsledky.
- Tato studie využívá longitudinální data reprezentativního vzorku žáků základních škol k analýze, v jakém procentu hodin se v ČR a zahraničí využívají čtyři typy metod: **1)** přednášení, **2)** osvojení, **3)** porozumění a **4)** testování. Kromě toho se zaměřujeme na otázku, jaký vztah mají vyučovací metody s pokrokem ve čtenářských dovednostech a matematice mezi 4. a 6. ročníkem. Vyučovací metody byly sbírány od učitelů čtvrtého ročníku formou dotazníků v rámci výzkumu TIMSS 2011. Pro odhad vztahu vyučovacích metod a výsledků využíváme faktu, že žáci byli v obou ročnících testováni ve dvou předmětech. Proto můžeme odhadnout, jak se liší pokrok, když je žák mezi předměty učen jinou intenzitou metod (*fixní-efekty na úrovni žáka*).
- Výsledky ukazují tři hlavní zjištění:
 - Učitelé ve 4. ročníku základní školy, anebo zahraničním ekvivalentu v Evropě nejčastěji v hodinách matematiky a při výuce čtení přednáší a používají metody vedoucí k porozumění, a to přibližně ve 3/4 hodin. Ve 2/3 vyučovacích hodin použijí metody vedoucí k osvojení látky. Žáci jsou pak testováni o něco více než v 1/3 hodin. Učitelé ze zemí západní a severní Evropy používají celkově nižší intenzitu všech typů metod v hodinách. Nejvyšší četnost je naopak v Rumunsku a Maďarsku.

¹ Tato studie reprezentuje pouze názor autora, a nikoli oficiální stanovisko Národohospodářského ústavu AV ČR, v. v. i. či Centra pro ekonomický výzkum a doktorské studium UK v Praze (CERGE). Za cenné komentáře a rady děkuji Barbaře Pertold-Gebické, Davidu Gregerovi, Filipu Pertoldovi, Danielu Műnichovi a Jiřimu Műnichovi. Veškeré případné nepřesnosti a chyby jdou na vrub autora. Studie vznikla díky podpoře PMI Czech Republic a Akademie věd ČR v rámci a programu Strategie AV21 *Společnost v pohybu a veřejné politiky*.

- Česká republika patří k zemím s nižší intenzitou vyučovacích metod v hodinách. Čeští učitelé na prvních stupních nejčastěji používají metody porozumění (3/4 hodin). Ve více než polovině hodin učitelé přednáší a žáci pracují na osvojení látky (samostatná práce). Testy mají ve 30 % hodin. V matematice se častěji, než ve výuce čtení přednáší a testuje, ostatní charakteristiky učitele a školy s intenzitou vyučovacích metod nesouvisí.
- Metody vedoucí k porozumění mají u českých žáků pozitivní vztah s pokrokem ve čtení a matematice mezi 4. a 6. ročníkem základních škol (ZŠ), zatímco metody vedoucí k osvojení mají vztah s pokrokem negativní. Přednášení nesouvisí významně s tím, jak rychle se žáci v obou předmětech zlepšují.
- Výsledky naznačují, že vyučovací metody mohou ovlivňovat vzdělávací dráhy žáků. Vzhledem k metodologickým a datovým omezením naší analýzy je ovšem nutné dále podporovat aplikovaný pedagogický výzkum, který může zodpovědět, jestli jsou naše výsledky robustní a jak se různé metody hodí do odlišných vzdělávacích situací a pro různé skupiny žáků. Taková zjištění by měla výraznou přidanou hodnotu pro plánované revize rámcových vzdělávacích programů, specificky pro jejich následnou efektivní implementaci ve třídách učitelů.